

Asia: VN/2215/2025

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne vaikutusten arvioinnista?

Kouvola kaupunki katsoo, että esitys tarkoittaa kunnille uuden tehtävän perustamista. Kunnille esitetystä uudesta tehtävästä aiheutuvat pysyvät ja kertaluonteiset kulut tulee korvata kunnille kokonaisuudessaan täysimääräisesti. Muutos tulee aiheuttaa kunnille merkittäviä kuluja mm. järjestelmämuutoksista. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että muutoksesta seuraavat kertaluonteiset kulut ovat kunnille noin 8,8 miljoonaa euroa ja jatkuvaluonteiset kulut noin 4,6 miljoonaa euroa vuodessa. Kuntaliiton arvion mukaan kulut voivat olla esitettyä merkittävästi korkeammat. Kertakustannuksia aiheutuu uuden sopimuskannan lisäksi vanhojen sopimusten ja tietojen päivittämisestä tietovarannon vaatimaan muotoon.

2. Huomionne ehdotetusta hankintatietovarantolaista ja sen perusteluista?

Kouvola kaupunki esittää, että kilpailutustunnisteet vaadittaisiin lisättäväksi vain hankintatietovarantolain voimaantulon jälkeen solmittuihin hankintasopimuksiin liittyviin ostolaskuihin. Tämä kohtuullistaisi muutosvaiheen työmäärää ja poistaisi haasteet ennen lain voimaantuloa tehtyjen hankintojen kilpailutustunnisteiden luomiseen ja kohdentamiseen liittyen. Jos kilpailutustunnus tullaan vaatimaan kaikkiin ostolaskuihin, joudutaan se lisäämään osaan laskuista manuaalisesti laskujen käsittelyvaiheessa ja tämä sisältää virheen mahdollisuuden.

Esityksen mukaan 2§:n 1 momentin mukaan hankintatietovarantoon tulisi toimittaa ostolaskut sekä vuokra- ja leasingsopimusten laskuja koskevat tiedot (ostolaskutiedot). Ostolaskutietojen pitäisi pitää sisällään mahdollinen kilpailutustunniste ja erikseen päätettävät otsikointi- ja tiliöintirivitiedot. Lisäksi ostolaskutietojen tulee sisältää erikseen määriteltävät tuoterivitiedot. Tietovarantolain perusteluissa ostolaskun käsitettä on avattu seuraavasti: ”Ostolasku on yleisen määritelmän mukaan myyjän ostajalle lähettämä asiakirja, joka sisältää tiedot toimitetuista tuotteista tai palveluista, hinnat, määrät ja maksettavan kokonaissumman. Julkisen sektorin ostolaskujen määritelmää ei ole säännelty yhtenäisesti.” Käytännössä kunnat käsittelevät ostolaskujen kierrätysjärjestelmän sekä ostoreskontran kautta myös muita maksettavia kuluja kuin ostolaskun määritelmän täyttäviä asiakirjoja. Kunnat voivat maksaa ostolaskujen kautta mm. avustuksia, maksujen palautuksia, luottokorttilaskuja, lainojen maksuja sekä henkilöstökuluihin liittyviä laskuja. Näin ollen tietojen

toimittamisvelvollisuus koskisi myös laskuja, jotka eivät kuulu hankintalainsäädännön soveltamisen piiriin.

Hankintatietovarantolain mukaan valtaosassa kuntien maksuliikenteestä tulisi olla jatkossa tuoterivitiedot. Kyseessä on merkittävä laajennus nykyiseen laskutuksen yksityiskohtaisuuteen. Tuoterivitietoja on tarkoitus kerätä, jotta hankinnan sisällöstä ja kilpailutuksen toteutumisesta voidaan tehdä tarkempaa tutkimusta ja analyysiä. Tuoterivitietojen lisääminen valtaosalle kuntien laskuille on merkittävää hallinnollista työtä lisäävä toimenpide. Vaikka pääosassa kuntien ostolaskuista esiintyy tuoterivitietoja, osasta laskuja tuoterivitiedot puuttuvat käytännön syistä johtuen. Tuoterivitiedon raportoinnissa tulee huomioida, että se on mahdollista vain siltä osin kun tietoa on laskuilla olemassa ja että kaikki toimittajat eivät välttämättä pysty sitä laskuilleen lisäämään. Hankintatietovarantolaissa ei tulisi määritellä yksittäisen ostolaskun tietosisältöä, vaan yhteinen tietosisältö tulee määrittää vain kuntalain (410/2015) 120 a §:ssä mukaisen menettelyn kautta.

Ostolaskutietojen tulee sisältää mahdollinen kilpailutustunniste ja erikseen määriteltävät otsikko- ja tiliöintirivitiedot, joissa on merkintä salassa pidosta siltä osin kuin tieto on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n perusteella salassa pidettävä. Salassapitomerkinnän lisääminen laskujen käsittelyn yhteydessä on manuaalista työtä eikä inhimillisen virheen riskiä ole mahdollista riittävällä tasolla eliminoida.

Esitys sisältää arvioita saavutettavista taloudellisista hyödyistä. Säästöjä on arvioitu syntyvän suorahankintojen vähentymisestä. Hankintatietovarannon perustamisella ja ostolaskutietojen keskittämällä ei ole suoraa yhteyttä suorahankintojen vähentymiseen. Suorahankinta on yksi hankintalain sallimista laillisista menettelyistä. Suorahankintoja tehdään vuositasolla muutamia vuodessa ja ainoastaan hankintalain mukaisesti. Kouvolan kaupungin näkemyksen mukaan hankintatietovarannon perustamisella ja ostolaskutietojen keskittämällä ei saavuteta suorahankintojen vähentymistä. Lisäksi esitetyt arviot saavutettavista taloudellisista hyödyistä ovat epävarmoja.

Tilanteessa, jossa kunnat joutuvat tekemään taloudellisen tilanteen perusteella merkittäviä toimenpiteitä kustannusten alentamiseksi, ei tulisi kuntien tehtäviä lisätä.

3. Huomionne ehdotetuista muutoksista julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin sekä edellä mainittujen lakien perusteluista?

-

4. Huomionne ehdotetuista muutoksista Valtiokonttorista annettuun lakiin ja niiden perusteluista?

-

5. Muut mahdolliset huomionne hallituksen esitysluonnoksesta?

Kouvolan kaupunki yhtyy Kuntaliiton 18.12.2025 antamaan lausuntoon, sekä Kuntaliiton 4.11.2025 eriyvään mielipiteeseen (Kuntaliiton eriyvä mielipide: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi).

Kyseessä on merkittävä muutos kunnan velvoitteisiin tiedon keräämisen ja raportoinnin suhteen. Ostolaskujen tuottamisesta ja toimittamisesta ei ole aiempaa sääntelyä ja näiden järjestäminen ja toimintojen muuttaminen aiheuttaa uutta hallinnollista työkuormaa, mahdollisia tietoteknisiä muutoksia ja resurssointitarpeita, sekä sitä kautta kustannuksia kunnalle. Ennen muutosten voimaantuloa olisi tärkeää, että kunnille korvattavat asiat, korvausten määrä ja aikataulu olisi tiedossa. Lisäksi riittävä siirtymäaika on huomioitava lakiuudistuksessa.

Kunnas Hellevi
Kouvolan kaupunki